

Miljøverndepartementet
Pb 8013, Dep.
0030 Oslo

Uttalelse til NOU 2010:10 Tilpassing til eit klima i endring

10. mars 2011

Miljøverndepartementet har sendt NOU 2010:10 Tilpassing til eit klima i endring på høring, med frist 17. mars 2011.

Framtidens byer ga i 2009 innspill til NOU prosessen, vårt brev av 19. juni 2009. Der etterlyste vi kunnskap og kompetanse om klimatilpassing og pekte på behovet for verktøy og virkemidler. Av uttalelsen går det fram at byene har store forventninger til at staten tar en mer aktiv rolle i arbeidet med klimatilpassing. Temaer som det spesielt ble fokusert på i uttalelsen var:

- Behovet for konkrete anbefalinger om hvilke klimaprojeksjoner som bør legges til grunn for arbeidet.
- Konkrete anbefalinger når det gjelder havnivåstigning.
- Klart regelverk når det gjelder overvannshåndtering.
- Hjelp til å vurdere sårbarhet i forhold til havnivåstigning, styrtregn og stormflo og hva som er akseptabel risiko.
- Hjelp til å kommunisere usikkerhet.
- Bekymring for at introduserte arter får bedre spredningsmuligheter ved en endret klimasisituasjon.

Vi ser at innspillene våre er tatt hensyn til og er omtalt i NOU 2010:10. Etter vår vurdering har utvalget gjort et omfattende og godt arbeid med å kartlegge og sammenstille kunnskap om klimatilpassing og peke på utfordringene framover. Prosessen med både folkemøter og ekspertmøter, har etter vår vurdering bidratt til å sette temaet på dagsorden. Utredningen peker på sentrale temaer og problemstillinger og synes å være et godt grunnlag å bygge videre på i arbeidet med klimatilpassing i Norge. Vi har forventninger til at staten følger opp dette arbeidet videre.

Temaet er vidt og utredningen omhandler mange behov og utfordringer. Vi vil derfor understreke noen viktige utfordringer i det videre klimatilpassingsarbeidet.

Statlig samordning og koordinering

Utredningen peker på at klimaendringene vil gi store utfordringer for naturmiljø og samfunn. Så godt som alle sektorer og samfunnsområder vil bli berørt. Vi vil understreke behovet for en sentral myndighet og støtter derfor forslaget om at det nasjonale klimatilpassingsarbeidet styrkes og gjøres permanent. Det er viktig med et koordinerende og samordnende organ som har oversikt og som kan bidra til å videreutvikle verktøy, peke på nye behov og informere om arbeidet. En sentral oppgave vil være å ha oversikt over klimautviklingen i Norge, både hendelser og gradvise endringer i naturmiljøet og havnivåstigning.

Vi vil understreke behovet for tydelige statlige mål og rammer for klimatilpassingsarbeidet og be om at det tilrettelegges for en god forankring i de ulike sektorene.

I det videre klimatilpassingsarbeidet mener vi det er spesielt viktig at staten:

- bidrar med oppdatert kunnskap om klimaendringer og anvendbar kunnskap for håndtering og demping av klimakonsekvenser slik at kommunene har et godt fakta- og beslutningsgrunnlag
- gjør kunnskap og data tilgjengelig på en enkel måte
- formidler gode eksempler
- bidrar i utvikling av gode verktøy for analyse av kommunens sårbarhet mot klimaendringene
- sørger for at det etableres finansieringsordninger for at kommunene skal kunne utføre sin del av arbeidet med tilpassing til klimaendringer

Klimaprojeksjoner/framskrivninger

I NOU-en beskrives dagens og framtidens klimaendringer. Endringer i nedbør, temperatur og skred er nedskalert til regionalt nivå, mens tall for havnivåstigning og stormflo er oppgitt kommunevis. Utvalget anbefaler at konsekvenser og tiltak vurderes med utgangspunkt i den eller de framskrivningene som gir de største utfordringene for sektorene. Vi mener

det i tillegg er behov for bistand til å tolke dataene, for retningslinjer og metoder som kan være til hjelp når dataene skal brukes i planleggingen.

I tette byer er mer nedbør og mer intense regnskyl en stor utfordring framover på grunn av faren for oversvømmelse. Vår erfaring fra arbeidet med klimatilpasning i Framtidens byer, er at det er stort behov for mer anvendbar kunnskap, gode data og bedre virkemidler for å forebygge mot flom som skyldes nedbør. Vi vil derfor understreke at det trengs både mer og bedre kortidsnedbørdata og veiledningsmateriell, slik utvalget peker på. Det er også meldt behov for flere mobile målestasjoner innenfor byenes område, og Kristiansand kommune har et pilotprosjekt på dette i samarbeid med Meteorologisk institutt. Data og veiledningsmateriell er av stor betydning når kommunene skal dimensjonere framtidige overvannsløsninger.

I forbindelse med revisjon av kommuneplanens arealdel, er flere av byene i gang med å vurdere hensynet til framtidig havnivåstigning og stormflo. Konsekvensene for byutviklingsprosjekter og infrastrukturtiltak med lang levetid, kan bli store og det er uklart hvordan dette bør håndteres. Det er også vanskelige vurderinger knyttet til utbygde områder som vil bli oversvømt av havnivåstigning og stormflo. Vi mener dette er store og komplekse sammenhenger som det er vanskelig og lite hensiktsmessig at hver kommune skal håndtere på egenhånd. Derfor trengs det statlige retningslinjer.

Kunnskap og kompetanse

Framtidens byer støtter behovet for å styrke kompetansen både kommunalt, regionalt og nasjonalt. Det er behov for kunnskap og kompetanse både politisk, administrativt, i næringslivet og i befolkningen.

Det er viktig å synliggjøre og skape politisk oppmerksomhet om klimaendringenes betydning. Klimaendringene kan få store konsekvenser for kommunen og det må aktiv handling til for å redusere konsekvensene. Vi opplever at det kan være utfordrende å få satt temaet på den politiske dagsorden. Mange av effektene vil først slå inn mot slutten av dette århundre, og det kan derfor være vanskelig å få aksept for å prioritere og ta hensyn til dette arbeidet i dag. Det langsiktige perspektivet og planlegging under usikkerhet konkurrerer med de kortsiktige utfordringene som kommunene står overfor. Derfor har Framtidens byer utviklet metoder og verktøy for å simulere framtidige klimaendringer og samfunnsendringer (KlimaGIS og Framtidbilder).

Flere fra byene har deltatt på kurs i klimatilpasning ved det Nasjonale utdanningscenteret for samfunnsikkerhet og beredskap (NUSB). Kurset gir en generell innføring i klimatilpasning og kan anbefales for å komme i gang med arbeidet. Vår erfaring er at når klimatilpasning skal implementeres i de ulike sektorene i kommunene, trengs det detaljert og praktisk/fagspesifikk kunnskap. Det er derfor behov for å videreutvikle kurstilbudet. I tillegg er det ønskelig at denne kompetansehevingen kan skje regionalt. Regionale kurs gir større anledning for flere fra hver kommune til å delta, samt at det i større grad kan fokuseres på lokale og regionale utfordringer.

Utvalget peker på at det er viktig med forskning for å få fram ny og oppdatert kunnskap om klimatilpasning. Slike prosjekter kan bidra til praktiske løsninger i kommunene. Flere av byene deltar i FOU-prosjekter. Aktiv deltakelse i forskningsprosjektene kan bidra til at forskningen blir så praktisk at den kan anvendes direkte i kommunene.

Når det gjelder klimaendringenes effekter på naturmiljøet, vil vi understreke behovet for sammenhengende grønne og blå strukturer for å ivareta arts mangfoldet. Tiltakene som gjennomføres må dessuten være bærekraftige. Det er behov for å øke kompetansen på dette området lokalt, slik at hensynet til naturmiljøet blir ivaretatt. Til dette trengs det mer kunnskap om de biologiske konsekvensene klimaendringene vil føre til.

Flere av byene savner også mer kunnskap og utredninger om helsekonsekvensene av et endret klima.

En hensikt med Framtidens byer er å dele kunnskap og lære av hverandres erfaringer. Da må kanaler for formidling av eksempler og kunnskap være lett tilgjengelige. Nettportalen www.klimatilpasning.no bør videreutvikles og holdes oppdatert slik at den fortsetter å ha et innhold og en form som gjør den interessant å finne fram i.

Verktøy og virkemidler

Utredningen peker på den sentrale rollen kommunene har i klimatilpassningsarbeidet og at arealplanlegging, byggesaksbehandling og arbeidet med samfunnsikkerhet er viktige virkemidler. Dette er vår erfaring også. Vi vil derfor understreke behovet for at klimatilpasning kommer inn i veiledningsmaterialet til lover og forskrifter.

Klimaendringer og tilpasning må være hensyn som kommunen ivaretar på lik linje med andre temaer i planleggingen. Vi erfarer at det trengs veiledning både i forbindelse med planlegging og praktisk gjennomføring av tiltak. Derfor må klimaendringer og tilpasning inn i veiledningsmaterialet til den nye plan- og bygningsloven. Det trengs en beskrivelse i veiledningsmaterialet om hvordan klimaendringer og tilpasning kan vurderes i de ulike fasene i kommuneplanleggingen.

Flere av byene etterlyser også oppdatert veiledningsmateriell i forbindelse med ROS-analyser. Råd om hvordan klimaendringene kan tas inn i ROS-analysene, hvilket omfang og detaljeringsgrad, er behov som etterspørres.

Klimatilpasning må dessuten med i arbeidet med klima- og energiplanene, i ulike sektorplaner (for eksempel vann og avløpsplaner) og i arbeidet med reguleringsplaner og i byggesaksbehandlingen.

Utvalget foreslår at det lages en forskrift til plan- og bygningsloven for å håndtere eksisterende bebyggelse. Framtidens byer støtter dette.

Nye utfordringer krever som regel nye løsninger. Når det gjelder for eksempel håndtering av mer nedbør, finnes det mange eksempler på ulike løsninger både her til lands og i utlandet. Det er behov for at gode eksempler formidles på en enkel og oversiktlig måte og at erfaringer fra utlandet testes ut i vårt klima.

For å kunne dimensjonere overvannsløsningene, trengs mer og bedre kortidsdata på nedbør, samt en mer koordinert innsamling av slike data fra urbane områder. Ulike metoder for overvannshåndtering må utvikles og testes ut. I utlandet finnes det mange eksempler på løsninger som benyttes, men spørsmålet er hvor velegnet de er under norske forhold. Framtidens byer bidrar i metodeutviklingen både for å kartlegge flomveger, blant annet gjennom uttesting av grønne tak og etablering av regnbed, men kun i småskala. Det er også behov for å avklare hvem som har ansvaret når det gjelder klimaskader, som for eksempel skyldes oversvømmelse.

Samarbeid

Erfaringer fra arbeidet i Framtidens byer viser hvor viktig forutsetning tverrfaglig samarbeid er for tilpasningsarbeidet. Både internt i kommunen, mellom kommune og stat, innbyggere, forskning og næringsliv er det behov for samarbeid. For eksempel er tverrsektorielt samarbeid intern i kommunen viktig for å finne gode løsninger for å håndtere mer nedbør (overvannshåndtering).

Næringslivet og befolkningen er viktige aktører i arbeidet med klimatilpasning. Klimapanelet i Bergen er et eksempel på en arena der klimaendringer drøftes. Klimapanelet er initiert av næringsforeningen i Bergen og er en viktig møteplass for kommune, næringsliv, forskning mfl. Drøftinger her kan avstedkomme ulike typer samarbeidsfora. Det er viktig at det tilrettelegges for og oppfordres til denne typen samarbeid framover.

Regionalt samarbeid er også viktig og nyttig, og vi støtter utvalgets anbefaling om å styrke det regionale nivåets fokus på klimatilpasningsarbeidet.

Roller og ansvar

Det haster med å få utpekt en nasjonal myndighet for både overvann og havnivåstigning. Framtidens byer ber om at dette arbeidet gis prioritet. Arbeidet hittil med framtidens byer kan vise til at det er sterkt behov for en nasjonal myndighet som utrustes med klare ansvar, topp fagkompetanse og ressurser for å løse mange og omfangsrike utfordringer. Vi viser for øvrig til kommentarene under overskriften om klimaprojeksjoner.

For saksfeltet overvann er det behov for en gjennomgang av både datagrunnlag, virkemidler, ansvar og rollefordeling i stat, kommune og privat. Dette for å få fram egnede virkemidler for å håndtere utfordringene.

Økonomi

Utvalget peker på at konsekvensene blir store og omfattende, og det foreslås ulike løsninger for å møte utfordringene. Alle løsningene er imidlertid kostbare, og det trengs finansieringsordninger.

Vi deler utvalgets syn på at planlegging er et sentralt element for å lykkes i klimatilpasningsarbeidet. Utvalget foreslår at det øremerkes midler til å styrke og øke kapasiteten på plankompetansen i kommunene. Framtidens byers utgangspunkt er at det må følge med midler når flere oppgaver legges til kommunene.

Vi deler utvalgets bekymring når det gjelder det store vedlikeholdsetterslepet både på veg, vann, avløp og kommunale bygninger. Disse konstruksjonene er ikke tilpasset dagens klima og vil derfor bli enda mer sårbare for klimaendringene. Utvalget peker på at det er behov for midler i størrelsesorden flere milliarder for å bøte på dette. Et så stort krafttak må fordeles på flere og tas over lang tid. Det er en viktig statlig oppgave å kartlegge mulige løsninger for å endre denne situasjonen.

Trolig vil behovet for midler til klimatilpasningstiltak i kommunene øke etter hvert som kommunene får bedre oversikt over hva endringene vil innebære. I Bergen kommune har næringslivet i samarbeid med flere kartlagt konsekvensene av havnivåstigning og stormflo for havneområdene og Bryggen. Konkrete tiltak for å motvirke havnivåstigning og stormflo

er foreslått, og kostnadene er betydelige. Eksempelet synliggjør at utfordringene er store og tiltakene så kostbare at det er vanskelig å tenke seg at dette kan bæres av det offentlige alene. Det er behov for å se nærmere på ulike finansieringsordninger og modeller for eksempel i et samarbeid mellom offentlig og privat sektor.

På vegne av nettverket klimatilpasning
i Framtidens byer

Gry Backe
Fagkoordinator for klimatilpasning
i Framtidens byer

33 41 27 23/ 474 67 582